

Danmarks
Naturfredningsforening

VILDERE SKOVE

Danmarks Naturfredningsforenings
SKOVPOLITIK

INDHOLD

EN STÆRK VISION FOR DANMARKS SKOVE	3
FRA MASSEUDDØEN TIL LIV I BALANCE	4
LOVGIVNING GØR DET IKKE ALENE	6
URØRT SKOV	7
DYNAMISKE SKOVLANDSKABER	10
SKOVENES LAGER AF KULSTOF	14
SKOVDÆKKE	18
CERTIFICERET TRÆPRODUKTION	21
BESØG I SKOVENE	24
TRÆPOLITIK	26
KENDSKAB TIL SKOVPERLER	28
KONKRET INSPIRATION TIL SKOVEJERE	30
KILDER	32
ORDFORKLARING	34

Danmarks Naturfredningsforenings
SKOVPOLITIK, oktober 2017

Kontakt: Nora Skjerna Hansen
Skovpolitisk medarbejder
Mail: nsh@dn.dk / tlf.: 31193260

Danmarks
Naturfredningsforening

Eremitten er en af mange arter, som behøver flere gamle løvtræer.

EN STÆRK VISION FOR DANMARKS SKOVE

Forestil dig, at alle har let adgang til skov i hverdagen og bruger den til afslapning, motion og samvær. Forestil dig, at alle af og til kommer ud på tur i en ægte vildskov, som er mystisk, overraskende og fuld af liv. Og hvad med, at skovens mange arter af dyr, planter og svampe lever og trives på deres egne præmisser og til glæde for os mennesker. Forestil dig, at skovens fantastiske potentiale som lager for atmosfærens kulstof og producent af træ til klimavenlige materialer udnyttes fuldt ud, uden tab af andre værdier. Det kan blive til virkelighed. Hvis vi samarbejder om det.

- **Skovene spiller mange roller i den grønne omstilling.**
- **DN giver naturen en stemme i debatten.**

DANMARKS NATURFREDNINGSFORENINGENS MÅL FOR DE DANSKE SKOVE:

2020

- Alle kommuner har en træpolitik.
- Alle skovejere kender sin skovs perler.

2030

- 20 procent af Danmarks skovareal ligger urørt, herunder:
- 20 dynamiske skovlandskaber over 1000 hektar.
- 100 procent af træproduktionen er certificeret.
- Dobbelt så mange besøg i skovene.

2050

- 20 % af Danmark er dækket af skov.
- Skovens lager af kulstof er steget med 50 %.

Padderne er nogle af alle de arter, som behøver mere vand i skovene.

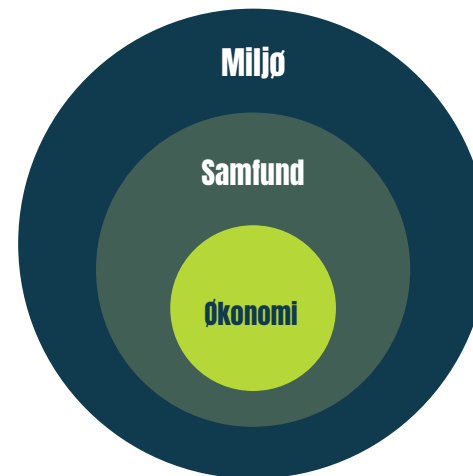
Mange orkideer og andre blomster behøver lysåben, gammel skov og åbne naturområder inde i skovens læ. Det gavner også de tilhørende sommerfugle og andre insekter.

FRA MASSEUDDØEN TIL LIV I BALANCE

LØSNING: Vi kan passe på de steder, hvor de truede arter stadig findes og genskabe forudsætninger for flere og større bestande.

Ægte bæredygtighed forudsætter, at de økonomiske tiltag holdes inden for de miljømæssige og samfundsmæssige rammer. Der arbejdes i FN-regi på at give naturen egne rettigheder, på linje med menneskerettighederne, for at skabe større harmoni mellem vores og andre organismers behov (1).

Globalt uddør arter nu 100-1000 gange hurtigere end sædvanligt. Det er sjette gang i klodens historie, at der sker en så voldsom masseuddøen, men for første gang er mennesket årsagen til dette (2). Artsrigdom er et enkelt udtryk for biodiversitet. Målet er at få de arter, som naturligt hører til i et område, til at trives langsigtet. Biodiversitet er i bredere forstand variationen i den levende natur, herunder variation af gener, arter og økosystemer.

Figur: Ægte bæredygtighed forudsætter, at økonomiske hensyn holdes indenfor de miljø- og samfundsmæssige rammer.

DER MANGLER GODE LEVESTEDER

I Danmark har alle ti typer af EU-beskyttet skovnatur stærkt ugunstig bevaringsstatus, hvilket betyder, at de ikke vil klare sig som varierede økosystemer med alle de tilhørende arter fremover uden en ekstrem indsats

Godt 40 procent af de arter, som er truede af udryddelse i Danmark (totalt 1117 arter), lever kun i skov og yderligere 20 procent af dem er også tilknyttet skov. Yderligere 6300 arter, som er tæt på at være truede, er i samme grad afhængige af eller tilknyttet skov (3).

Generelt er arterne ved at uddø, fordi deres levesteder er blevet få og dårlige gennem flere hundrede år. Det gælder for eksempel arter knyttet til gamle træer, dødt ved, skovmoser og blomsterrige skovlysninger.

ER KURSEN GRØN?

På visse punkter er kursen allerede ændret i skovene. Der er kommet meget mere skov i Danmark end ved lavpunktet for 200 år siden.

Der er også kommet markant mere løvskov, og - i hvert fald i statens skove - flere vådområder de seneste 20-30 år (4).

Manglen på gammel skov, gamle træer og dødt ved gør dog, at mange arter lever på lånt tid, for eksempel i de sidste oldgamle, hule træer uden mulighed for at sprede sig til andre egnede levesteder eller klare sig, når værtstræerne går til. Det kaldes forsinket uddøen. Ofte tager det lang tid at genskabe gode levesteder i skove, og vi har derfor ingen tid at spilde.

Arter, der har vand eller lysninger som kritiske faktorer for overlevelse er som udgangspunkt nemmere at redde end de arter, som behøver rigtig gamle træer. Der forskes dog i mulige genveje, herunder veteranisering af træer så de opfører sig som ældre end de er og derved hurtigere bliver til gode levesteder. Der er en konkret risiko for, at en øget efterspørgsel efter træ, bl.a. til energiformål, sætter skovenes biologiske strukturer under øget pres.

LOVGIVNING GØR DET IKKE ALENE

DN arbejder for at motivere politikere, skovejere og andre til at tage ansvar og styrke skovenes biodiversitet, klimagevinster, oplevelsesværdier og rene drikkevand.

SKOVENE HAR BRUG FOR:

- Et skovprogram, som er visionært, langsigtet og som konkret viser, hvordan skovene skal opfylde fastsatte (internationale) mål indenfor biodiversitet, klima og folkesundhed. Bred opbakning på tværs af Folketinget ønskes.
- Stærke incitamenter for aktiv handling. Det skal være attraktivt og nemt at handle rigtigt, dvs. at udvikle skovenes biodiversitet og andre fælles værdier.
- Godt samarbejde mellem skovejere, fagpersoner indenfor flere felter, myndigheder og interesseorganisationer.
- Højt niveau af viden hos alle parter; baseret på naturovervågning, forskning, uddannelse, faglige udredninger og evaluering af konkrete erfaringer.
- Lovgivning der beskytter fælles værdier, som ikke i tilstrækkelig grad er værdisat på et marked eller som er i konkret konflikt med ejerinteresser.

FAKTA OM DANSKE SKOVE

Skovareal: 14,5 %

Beskyt. urørt el. græsningskov: Knap 2 %

Fredskov: 71 %

Privat skov: 70 %

Vedmasse: 132 mio. m³ (211 m³/ha)

Dødt ved: 5,0 m²/ha

Bto. tilvækst: 7,3 mio. m³/år (9,6 m³/ha/år)

Hugst: 3,8 mio. m³/år

Forbrug af træ i Danmark: 19 mio. m³/år

Importandel: 76 procent

Del af hugst til energiformål: 54 %

(6, 7, 22)

URØRT SKOV

MÅL: 20 procent af Danmarks skovareal ligger urørt i 2030

HVOR TRÆERNE IKKE ER TØMMERSTOKKE

Mange tror, at mennesker ikke må færdes i den urørte skov. Faktisk betyder urørt skov blot, at skoven skal blive det bedst mulige levested for alle skovens dyr, planter og svampe, i stedet for at træerne skal blive til så mange rette tømmerstokke som muligt.

Mennesker må gerne færdes i skoven efter de almindelige adgangsregler. De væltede stammer, fine vandhuller, varme skovlysnings, gamle kæmpetræer med hulheder og krogede grene samt variationen af forskellige træer og buske i forskellige aldre vil give ekstra oplevelser på skovturen.

Den urørte skov vil af mange nok opleves som rodet at færdes i, hvis man sammenligner med en næsten hugstmoden tømmerkov, men en urørt skov er næppe mere uigennemtrængelig end en tæt ungskov af kommende tømmertræer.

HVAD ER URØRT SKOV?

Urørt skov er et skovområde, hvor biodiversiteten - forstået som gode levesteder for truede arter - bevares og fremmes.

Der foretages ingen indgreb med salg af træprodukter for øje. Mennesker er som udgangspunkt velkomne. Urørt skov kan græsses af tamme eller vilde dyr.

En indledende naturgenopretning af hydrologi og bevoksningsstruktur vil ofte gavne biodiversiteten.

Optimalt set kan skoven hvile i sig selv på sigt. Naturpleje bør dog om nødvendigt udføres for at sikre udvalgte, truede arters trivsel eller bekæmpe invasive arter.

VÆRDIEN AF URØRT SKOV

Urørt skov fungerer som kerneområder for langsigtet bevarelse af truede arter. I den ideelle urørte skov er der plads til alle de skovlevende arter, fordi egnede levesteder findes, og de naturlige processer fungerer og opretholder levestederne. Forskerne er enige om, at urørt skov, gerne med græssende dyr, er det bedste virkemiddel for at fremme og understøtte biodiversitet i skov (5). De helt reelle målkonflikter med træproduktionen undgås. Urørt skov er også velegnet til at beskytte arkæologiske værdier, fordi skovbunden bliver holdt fri af jordbearbejdning og forstyrrelser fra skovmaskiners hjultryk.

20 procent af skovarealet svarer pt. til 125.000 ha. 40.000 ha skov i Danmark ligger i praksis urørt af træproduktion (6). Det viser den stikprøvebaserede skovovervågning. Det svarer samlet set til godt seks procent af al skov i Danmark, hvoraf hovedparten dog ikke er formelt beskyttet, og det er tvivlsomt, om bevoksningerne er tilstrækkelig store og ligger hensigtsmæssigt i forhold til at fungere som langsigtede levesteder for truede arter.

Ethvert vildt hjørne tæller, men det bedste er store vilde skovområder, der hvor de truede arter findes eller kan indvandre til og opbygge livskraftige bestande.

FORMELT BESKYTTET SKOV

11.700 ha, svarende til knap to procent af skoven i Danmark, er formelt beskyttet som urørt skov inklusive græsningsskov (7). Hovedparten af denne består af ældre løvskov, men den er ikke placeret primært, hvor de truede arter faktisk findes (5). Med Naturpakken 2016 besluttede Folketinget at udlægge yderligere 10.000 ha urørt skov og græsningsskov i statskovene og 900 ha i de private skove over en årrække (7). Dermed når den formelle beskyttelse af skovnatur uden træproduktion op på tre en halv procent af Danmarks samlede skovareal.

Forskning har vist, at der som et absolut minimum skal udlægges 13 procent af Danmarks skove som urørt i form af nøje udvalgte områder, hvis vi skal gøre os det mindste håb om at redde de truede, skovlevende arter fra udryddelse (3).

DN ARBEJDER FOR MERE URØRT SKOV

DN forfølger Naturpakkens løfte om yderligere 10.900 ha urørt skov med fokus på den størst mulige biologiske effekt for de truede arter på lang sigt og påpeger, at behovet og potentialet er meget større, ikke mindst i private skove, som udgør 69 procent af al dansk skov.

- DN udøver en betydelig lobbyindsats for at påvirke bl.a. skovloven, certificeringer og støtteordninger.
- Politikerne bør udlægge mere offentlig skov urørt til gavn for dyreliv og naturoplevelser samt gøre det attraktivt for private skovejere at give biodiversiteten et markant løft i form af mere urørt skov. Politikere kan også fokusere på jordfordeling, opkøb eller fredning for at samle skove og lysåben natur til større sammenhængende naturområder.
- Skovejere bør lade hjørner, lavninger, skrænter og områder med gamle træer og dødt ved være urørte. Hvis der er et område med (potentielt) gode levesteder for truede arter på ejendommen kan der søges tilskud til urørt skov.

ANDEN BIODIVERSITETSSKOV

DN bakker op om såkaldt "anden biodiversitetsskov" som supplement til urørt skov. Det er skove, som har biodiversitet som et primært formål, men også en vis fortsat træproduktion. Desuden kan de have særlige kulturhistoriske værdier. Typisk er der en ekstensiv tømmerproduktion, hvor der altid står mange gamle træer tilbage på arealet. De registrerede egekrat hører også under anden biodiversitetsskov.

Gammel stævningsskov er et andet eksempel. Her fældes træerne relativt unge, hvorefter de skyder igen og bliver flerstammede. Den lyse skovbund og de gamle stubbe er gode levesteder, især i hasselskove, mens ellesumpe hellere skal være helt urørte, med mindre stævningen fortsættes af specifikke kulturhistoriske grunde.

AFTALER MED SKOVEJERNE

Private skovejere vil ofte, men ikke altid, forvente at få en økonomisk kompensation for at udlægge urørt skov eller anden biodiversitetsskov. Enten kan kompensationen gives som generelle lempelser i skatter, afgifter eller ændring af andre økonomiske forhold (f.eks. grundværdiansættelsen) til gengæld for en generel beskyttelse af naturmæssigt særligt værdifulde skove eller en vis procentdel af hver skovejendom. Eller også kan der indgås individuelle aftaler med konkret vurdering af kompensation. Sidstnævnte er administrativt betydeligt tungere, men effekten kan muligvis blive højere som følge af direkte dialog og rådgivning. Der er interessante forsøg i gang med en udbudsmodel, hvor private byder ind med biodiversitet, som staten efterspørger. En indbygget, tidsbegrænset fortrydelsesret (med tilbagebetalingspligt) kan muligvis øge interessen for at indgå aftaler.

FORBEREDELSE TIL URØRTHED

Hjælp de naturlige, økologiske processer i gang ved at:

1. Lukke grøfterne, så skoven bliver naturligt våd.
2. Fælde uønskede arter af træer og buske.
3. Skade nogle træer, så de udvikler sig til gode levesteder hurtigere (veteranisering)
4. Øge mængden af stående og liggende døde træer.
5. Skabe lysninger og plads omkring buske, egetræer med mere, men bevare de ældste træer. Visse steder vil større områder med lysåbne naturtyper gavne biodiversiteten mere end skov.
6. Indføre ønskede arter af træer og buske, hvis der ikke er frøkilder i nærheden. Især kan det være nødvendigt at hjælpe til, hvis man vil have mere løvskov i Vestjylland.

Hvad er et skovlandskab?

Et stort og varieret naturområde, hvor skovbevoksede områder veksler med enge, åbne og træbevoksede mosser, søer, krat, overdrev, heder, åer, klitter osv. Skoven i et skovlandskab forvaltes som urørt skov, gerne med græssende dyr.

DYNAMISKE SKOVLANDSKABER

MÅL: 20 dynamiske skovlandskaber over 1000 hektar i 2030

Et formål med skovlandskaber kan være vildhed i sig selv, men ideen er også at få en nemmere forvaltning af biodiversiteten, hvor populationer af truede arter af planter, svampe, laver, insekter og alle andre dyr vil klare sig godt over tid uden at hvert enkelt individ eller lille delbestand plejes separat. Det kræver naturligvis en indsats at regulere og holde et vist opsyn med de græssende dyr. De store samlede naturområder uden produktionsformål eller forstyrrende anlæg vil også give mulighed for en oplevelse af "vildmark".

EFFEKTEN AF GRÆSENDE KVÆG OG DYR

Selve græsningen og alt det andet, som store dyr gør (roder i jorden, brækker grene af, fører frø rundt i landskabet, efterlader mæg og ådsler m.m.) er naturlige, dynamiske processer, som mangler i

naturen i dag. Det vil ofte være en fordel med helårsgræsning af flere forskellige arter af græssende dyr sammen, da de har forskellig adfærd og effekt.

DET NÆRE I DET STORE

En del af de meget truede plante- og insekterarter er netop knyttet til indre skovbryn og mosaikagtige overgange mellem skov og lysåben natur, og mellem våd og tør natur, som skovlandskaber er rige på. Generelt vil vi også få meget større tætheder af mange mere almindelige arter. En række fugle, der ville nyde gavn af skovlandskaber, er hærflugt, ellekrage, pirol, ådselsgrib, sort stork, hvid stork, høgesanger, tornskader og spætter.

I dag er der kun en et fåtal sådanne store, sammenhængende naturområder i Danmark. Vi har heller ikke mange store dyr i landskabet, men 24.000 kronhjorte går dog frit i dansk natur (8). Ulven, guldsjakalen og vildsvinet er ved at indfinde sig, og på Bornholm og ved Randers findes et mindre antal af den truede europæiske bison i indhegnede naturområder.

I Lille Vildmose er der sat to håndfulde elge ud i et stort indhegnet område, hvor der også lever kronhjorte. En del andre områder græsses af kronhjorte eller robuste racer af heste eller kvæg. Hertil kommer alle de mindre naturarealer, som græsses af almindelige husdyr.

ERFARING OG INSPIRATION

DN er med til at skabe praktisk erfaring og inspiration gennem involvering i konkrete forvaltningsprojekter og styrke vidgrundlaget for skovlandskaber med græssende dyr.

Rapporten Eksempelprojekt om Naturnationalparker (9), der er udarbejdet på foranledning af DN, slår konkret til lyd for etableringen af større skovlandskaber med urørt skov i centrum og udsætning af større planteædere i vekslende omfang. Rapporten udfolder tre eksempelprojekter i Gribskov, Silkeborgskovene og Almindingen og illustrerer, at potentialet er til stede for ambitiøse områder med vildere natur på mere naturlige præmisser til stor gavn for den trængte skovnatur.

Kan den sorte stork finde tilbage til Danmark?

Forskere har analyseret forekomsten af truede arter i skovene og peget på et antal helt konkrete kvadrater på 10x10 km, hvor løvskovene bør forvaltes som urørt skov for at redde de truede arter

På Rosnæs har de besøgende lært at omgås græssende dyr.

BYG VIDERE PÅ EKSISTERENDE VÆRDIER

For at bevare biodiversiteten effektivt og langsigtet er det afgørende at tage udgangspunkt i områder med eksisterende høje naturværdier. Forskere har analyseret forekomsten af truede arter i skovene og peget på et antal helt konkrete kvadrater på 10x10 km, hvor løvskovene bør forvaltes som urørt skov for at redde de truede arter (3). Disse områder vil være oplagte steder til store skovlandskaber med græssende dyr. Rent politisk kan det være nemmest at starte med de offentlige arealer. Det giver nogle steder god mening, men en del af de skovlandskaber, som findes i dag, er faktisk private.

PLADS TIL FLERE DYR

DN mener, at der er god brug for rovdyr som ulve, guldsjakaler og selvfølgelig ræve og de små mårdyr i den danske natur. Krondyr og de andre vildtvandrende hjorte er der også plads til flere af, når de holdes lidt i skak af rovdirene, og vildsvin skal tillades at genindvandre. Bison, elge, vildsvin og bævere er vigtige, genindførte nøglearter, der skaber en dynamisk natur, som giver plads til mange andre arter. Husdyr som køer, får, geder og heste skal heller ikke glemmes; de kan gøre stor naturnytte, især husdyr i robuste varianter. Der bør oprettes en vildtskadefond til at håndtere de skader, som f.eks. landmænd og fåreavlere rammes af (se DN's jagtpolitik).

DN MENER OM HEGN

DN mener, at vildtet generelt skal kunne bevæge sig frit i landskabet, men af hensyn til biodiversitetsformål samt trafiksikkerhed og skov- og landbrug kan hegning være et redskab, hvis offentlighedens adgang vel at mærke sikres. Et stort hegn kan virke mindre begrænsende for friluftslivet end mange små indhegninger i samme område.

Hegn vil ofte være en nødvendighed, hvis tætheden af græssende dyr skal op i nærheden af det naturlige, så dyrene skaber tilstrækkelig dynamik til for eksempel at holde lysåbne naturtyper fri for tilgroning. Hegnene bør udformes, så de ikke hindrer andre dyrearter end de tiltænkte. Rovdyrene vil medvirke til at holde græsserne vilde og bestandene sunde, hvis de tillades adgang til de store indhegnede områder.

Hegn kan laves, så ræv, guldsjakal, ulv og grævling kan krybe under. Hegn til vildsvin og køer kan laves, så krondyr kan springe over. Krondyr kan ikke passere hegn til for eksempel bison eller elg, men eftersom krondyr ikke er en truet dyreart, kan en vis begrænsning af deres frie vandring accepteres. Hegnet bør dog placeres, så der stadig er skov til dyrene uden for hegnet. Hegnet bør forsynes med færiste og klaplåger, så publikum fortsat kan passere ved alle veje og stier.

DN MENER AT

- Der skal gennemføres lokale, inddragende processer for at gøre skovlandskaber til virkelighed. Græssende dyr kan eventuelt indføres trinvist med start i mindre områder og med færre arter.
- Politikere bør skabe forudsætninger og incitamenter for at forskellige ejere samarbejder om store skovlandskaber med græssende dyr. Politikerne kan også lade offentlige arealer indgå.
- Skovejere og andre jordejere bør samarbejde om mere eller mindre selvforvaltende natur i varierede skovlandskaber, inkl. fælles regulering af dyrestandene.

SKOVENES LAGER AF KULSTOF

MÅL: Skovenes lager af kulstof er steget med 50 % i 2050

SKOVENE SPILLER FLERE VIGTIGE ROLLER FOR KLIMAET

En vigtig rolle er lagring af kulstof i træerne og i jorden. Lageret kan blive endnu større, fordi de danske skove biologisk set er unge. Når træer fældes i skovene, så frigives kulstoffet før eller siden til atmosfæren, enten meget hurtigt, hvis træet brændes af eller betydeligt langsommere, hvis det anvendes til møbler og byggeri. Pladsen i en bæredygtigt forvaltet skov fyldes dog op med nye træer, der optager kulstof fra atmosfæren, når de vokser. En anden vigtig rolle er at producere træ, som kan erstatte energitunge og ikke-fornybare materialer, så som stål og beton samt plaster og kemikalier lavet af fossil olie. Hvis træet bruges klogt, kan fældning være positivt for klimaet, men det tager altid en vis tid, før skoven indeholder den samme kulstofmængde igen. Hvis hugsten overstiger tilvæksten, hvis kulstofholdige jorde forstyrres, eller hvis træet bruges til at øge det totale energi- og materialeforbrug, så påvirkes klimaet dog i stedet negativt. Hertil

kommer konsekvenserne for skovenes biodiversitet og sociale værdier, som også skal håndteres, så det gode ikke bliver det bedste fjende.

SKOVEN SOM KULSTOFDRÆN

I danske skove har træerne og jorden i gennemsnit et lager af kulstof svarende til 239 ton CO₂ per hektar (6). De danske skoves totale lager af kulstof udgør 41 mio. tons, hvilket svarer til 149 mio. ton CO₂ (6) eller godt 3 års udledninger af CO₂ fra Danmark (10). Lageret af kulstof i de danske skove er steget med 32 procent siden 1990 (6).

DN mener, at lageret efterhånden kan øges med yderligere 50 procent op til mindst 60 mio. tons samtidig med, at der kan fældes mere træ til at erstatte klimaskadelige materialer og uden tab af biodiversitet¹. Udviklingen kan langt hen ad vejen styres med god skovforvaltning og politisk styring af energisektoren, byggesektoren mm. Med en kraftigt stigende efterspørgsel i disse år på bl.a. flis fra skovene stiger risikoen for en ikke-bæredygtig træhugst. DN mener, at Danmarks energiforsyning fremover ikke skal baseres på afbrænding af træ eller anden biomasse, se DN's energiforsyningspolitik.

¹ Rapporten "Muligheder for bæredygtig udvidelse af dansk produceret vedmasse 2010-2100" (11) viser nogle scenarier ud fra forskellig brug af følgende virkemidler til at påvirke både kulstoflager og mulig hugst: Skovrejsning, artsvalg ved skovrejsning, omdriftsalder/kultuareal, artsvalg i fornygelser, kulturmetode, urørt skov, hugstgrad, hugstsortiment og forædling. DN's politik ligger samlet set mellem miljøscenariet og kombinationsscenarioet, dog tættest på miljøscenariet. To forskelle mellem DN's politik og begge de to scenarier er, at DN taler for en endnu større etablering af nye skove, hvilket trækker både lagringseffekt og hugstmulighed op, men DN taler også for væsentligt mere urørt skov, hvilket tæller positivt på lager, men negativt på hugstmulighed. Kulstoflageret stiger med en halv gang til 2050 ved rapportens kombinations-scenarie og endnu mere ved miljø-scenariet (ENV). Samtidig kan hugsten af træ stige væsentligt i begge scenarier.

Lageret i skoven påvirkes i høj grad af, hvor meget ny skov, der etableres, men urørt skov, og anden gammel skov, spiller også ind. I en varieret bøgeskov vil der opstå en ligevægt i mængden af kulstof over jorden, når de gamle træer er ca. 300-350 år, mens lageret i jorden sandsynligvis vil fortsætte med at vokse i betydeligt længere tid. I almindelig træproduktion fældes de fleste bøgetræer, når de er omkring 100 år.

- DN arbejder for mere urørt skov og anden natur med et stort og stigende lager af kulstof samt et større skovareal. DN arbejder for den grønne omstilling, hvor ressourcerne produceres og bruges klogt, herunder genbruges og recirkuleres. DN arbejder også for klimafokus i energipolitikken, skovcertificeringerne og skovprogrammet.
- Politikere bør motivere til og lovgive om at øge skovenes samlede lager af kulstof, blandt andet ved at etablere mere skov og udlægge mere urørt skov samt stramme skovloven med hensyn til beskyttelse af gamle løvskove. Politikerne kan også stimulere til øget brug af træ i byggesektoren samt kræve certificeret træ i energisektoren.
- Skovejere bør lagre mere kulstof i deres skove samt sørge for at skoven får en større tilvækst af træ, som derefter kan fældes, uden at gå på kompromis med biodiversitet eller sociale værdier. Landmænd kan plante skov og levende hegn. Jordejere kan også mindske udledningen af CO₂ og "klima-potent" lattergas og metan fra især tørvejorde ved at stoppe dræning og begrænse jordbearbejdning.
- Alle bør gavne klimaet og sikre bæredygtig skovdrift ved at bruge træ til byggeprojekter i stedet for stål og beton og efterspørge certificeret træ.

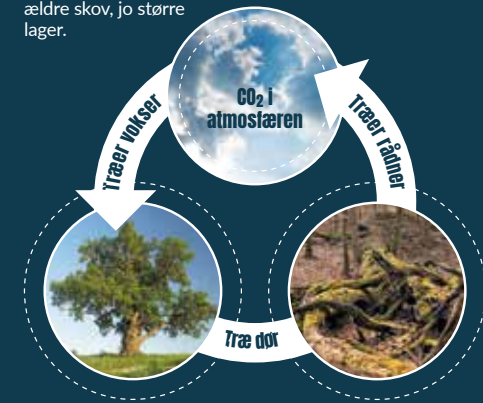
STØRRE TILVÆKST END HUGST

DN mener, at en øget hugst af hensyn til klimaet ikke må medføre et lavere lager af kulstof i skovene, herunder lavere vedmasse. Derfor er det nødvendigt at øge skovenes samlede biologiske produktion af træ for at hugsten eventuelt kan øges. DN mener, at produktionen og dermed muligheden for at fælde træ kan øges på en bæredygtig måde i produktions-skovene ved blandt andet at have flere træer per areal i de unge bevoksninger samt arbejde aktivt med træartsvalg og udvælgelse af plantemateriale. Hertil kommer potentialt for øget hugst på grund af et større skovareal i fremtiden og flere levende hegn og naturarealer.

KULSTOFKREDSLØB

Skov kan lagre kulstof

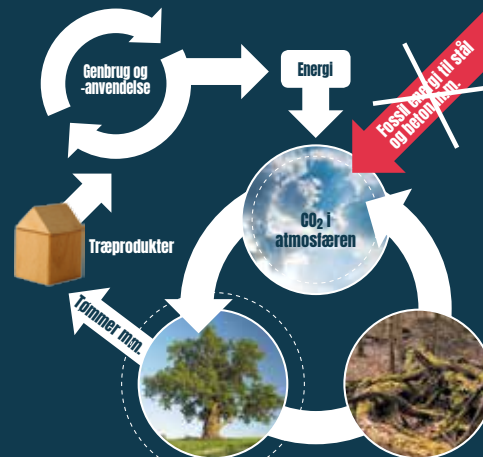
Jo mere skov og jo ældre skov, jo større lager.

Danske skove er unge og ikke i balance. De kan derfor optage mere kulstof end de afgiver.

Træ kan erstatte fossilt kulstof

Størst klimaeffekt fås ved at erstatte stål og beton samt plastik m.m.

Hugst bør ikke langvarigt mindske lageret af kulstof. Energiforsyningen skal ikke primært hvile på bioenergi.

DET GRØNNE KULSTOF

Træ optager CO₂, når det vokser og binder kulstoffet, men det frigives igen, når træet rådner eller – helst til allersidst i forbrugskæden – brændes af. Der bruges også stadig fossil energi i produktionen og dertil kommer den historiske kulstofgæld, som produktionskøve har med deres lave lager af kulstof i forhold til urskove. Brug af træ er altså ikke som sådan CO₂-neutralt for atmosfæren. En vigtig pointe, som adskiller træ fra for eksempel kul er dog skovenes evne til at optage mere kulstof, når der løbende tages træ ud, end hvis al hugst stoppede i morgen, fordi hugsten skaber plads til nye og større træer. Fossile ressourcer af kul, olie og gas kan ikke genskabes inden for en menneskelig tidshorizont.

Gamle skove med store træer og en veludviklet skovbund har det største lager af kulstof.

HUGST ELLER EJ?

Både skovene og træprodukterne lagrer altså kulstof. Det giver en slags dobbelt lagereffekt. Disse lagre kan påvirkes til at stige, men der er ingen garanti for at skove og produkter lagrer kulstoffet langsigtet. Det afhænger jo af politik, katastrofer osv. Derfor kan lagring i skove eller træprodukter ikke bruges som "aflad" for udslip af fossilt kulstof fra kul og olie. Lagerkapaciteten er heller ikke uendelig.

Hvis hugsten ophører, bliver skovene til urørte skove, og så stiger lageret af kulstof i skoven i en lang årrække. Der kan være en risiko for, at skoven ryddes til landbrug eller byudvikling, hvis der ikke er efterspørgsel efter træ. I Danmark er 71 procent af skovene dog beskyttet som fredskov mod anden arealanvendelse. Det er også relevant at forholde sig til, hvordan samfundet ville forsyne sig med energi og materialer uden den pågældende hugst (se DN's Energiforsyningspolitik).

ER BRUG AF TRÆ GODT ELLER SKIDT FOR KLIMAET?

Det afhænger blandt andet af:

- **HVILKEN TYPE SKOV TRÆET KOMMER FRA** – en urskov med et stort lager af kulstof og et følsomt skovmiljø? (f.eks. tropisk regnskov eller boreal fjeldskov = meget problematisk af flere grunde) eller en produktionskov med et lavere lager og et mere robust skovmiljø? (f.eks. dansk, plantet skov = mindre problematisk trods alt). Eller om man starter med at plante skov på en mark (klimagevinst) eller i et naturområde med højt kulstofindhold i jorden (ofte problematisk af flere grunde).
- **HVILKEN TYPE HUGST DET HANDLER OM** - renafdrift af alle træer i et område samtidig (relativt stor klimagæld, også potentielt fra jorden) eller en form for udtynding eller selektiv hugst af enkelttræer (begrænset klimagæld samt øget tilvækst)
- **HVORDAN SKOVEN FORVALTES FREMOVER**, herunder hvor hurtigt det skabte rum i skoven fyldes ud med nye træer
- **HVAD TRÆET BRUGES TIL** – energi, papir og andre kortlevede produkter eller byggeri, hvor kulstoffet kan lagres i mange år og desuden erstatte energiintensive materialer.

Øget efterspørgsel på træ kan lede til, at der bliver større interesse for at plante skov (eller undlade at rydde. Det vil føre til større lagring og lager af kulstof og større mulig hugst af træ til produkter. Øget efterspørgsel på træ kan også lede til en mere fokuseret og langsigtet træproduktion, hvilket både kan være godt og skidt for klima, biodiversitet og sociale forhold; alt efter hvordan det gøres i praksis.

Nye skove giver store samfundsgevinster. Når landbrugsjord tages ud af drift stopper sprøjtningen og gødsningen. Det gavner drikkevandet. Når træerne vokser optager og lagrer de kulstof, som ellers belaster klimaet. Der går ikke mange år før den nye skov kan blive et attraktivt sted at gå tur og almindelige arter begynder at indfinde sig.

På sigt vil den nye skov kunne udvikle spændende natur og eventuelt producere træ til samfundet. Det tager dog meget lang tid før mere stationære og ofte truede arter knyttet til gamle træer og gammel skovbund eventuelt indfinder sig. Ny skov er også velegnet som en beskyttende buffer mod sprøjtegifte, kvælstof og vind omkring gamle skove med høje naturværdier. Ny skov beskytter også bedre end landbrug mod fortsat ødelæggelse af arkæologiske værdier i jorden, forudsat at jorden ikke dybdepløjes.

REALISTISKE MÅL FOR MERE NY SKOV

DN mener, at nye skove skal skabes, så de understøtter høje naturværdier og rekreative formål. Målet svarer til mindst 830.000 ha. I 2015 udgjorde skovene 625.000 ha, svarende til 15 procent af Danmarks totale areal (6). Det politiske mål fra 1989 er i Skovprogrammet fra 2002 formuleret som "Skovlandskaber dækker 20-25 procent af Danmarks areal i løbet af en trægeneration (80-100 år)". Der er altså elastik i både målniveau og målår.

I løbet af de seneste 200 år er skovene vokset fra 2-3 procent af Danmarks landareal til 14-15 procent. Midtjylland, Djursland, Læsø, Midtsjælland og Nordsjælland er de mest skovrige egne i Danmark. Fra 1990-2015 er skovarealet steget med 15 procent (6); det vil sige 82.000 ha totalt, hvilket er 3.300 ha om året i gennemsnit.

Vestskoven udenfor København fyldte 50 år i 2017. Den dækker 1500 ha og tilfører egnen meget store rekreative værdier.

DN forestiller sig en næsten jævn stigning, således at skovarealet som et delmål i 2030 omfatter 17,5 procent af Danmark og som langsigtet mål i 2090 - 100 år efter det politiske mål om en fordobling blev formuleret - er nået op på at dække 25 procent af Danmark. Det kræver en etablering af ny skov på ca. 5.500 ha årligt.

- DN arbejder for at landbrugsjord, som med den nuværende drift belaster klima og vandmiljø særligt meget, bliver til skov og lysåbne naturtyper. DN arbejder for, at etablering af ny skov er mulig og attraktiv for både offentlige og private aktører, samt at offentlig støtte betinges af krav til naturindhold og brede samfundsværdier.
- Landmænd bør tage marginale landbrugsarealer på våd eller tør bund ud af omdrift og etablere natur, f.eks. varierede skove. Gerne i samarbejde med naboer, så de nye naturområder bliver så store som muligt.
- Politikere bør give de bedst mulige incitament for at skabe ny natur. Herunder en struktureret men fleksibel planlægning og attraktive støtteordninger.
- Alle bør påvirke sit lokale vandværk, menighedsråd, lokale jordejere og kommunalbestyrelsen til at sætte gang i nye skovprojekter.

NATURLIG SKOVVÆKST

I Danmark er jorden og klimaet velegnet til skov, og den kan sagtens komme af sig selv de fleste steder. Naturlig tilgroning er billigere end at plante træerne og bliver ofte mere varieret, men kræver større tålmodighed. DN mener, at naturlig tilgroning er en vigtig form for skovrejsning, især hvor træproduktion ikke er et primært formål.

Skovens udformning vil så komme til at afhænge af frøkilder, jordbund, græssende dyr, vand og erosion med mere. De lokale frøkilder afgør hvilke træarter, der indfinder sig, hvis man lader et areal ligge i fred. Mange steder dominerer indførte (nåle)træer og man kan overveje at hjælpe nogle løvtræer og buske på vej i den ellers "vilde" skov. Hvis der er mange vilde græssende dyr, som spiser (løv)træer og buske, kan man overveje et midlertidigt hegn omkring området.

Når træerne og buskene er kommet lidt op, kan man lade skoven være strikt urørt eller aktivt give plads til de træer og buske, som passer til formålet med den nye skov.

FLERE EJERE SKAL I SPIL

DN ser gerne, at en stor del af de nye skove er offentlig skov, fordi der her er de bedste adgangsforhold og en demokratisk indflydelse på forvaltningen. Det er oplagt, at staten og kommunerne etablerer skov eller anden natur på de landbrugsarealer, som myndighederne ejer. De høje priser på landbrugsjord gør det meningsfuldt at lade den private jordejer få betaling for at etablere ny skov, som pålægges fredsskovpligt, frem for at opkøbe ny jord i stor stil. Jordfordeling er dog et vigtigt redskab.

DRIKKEVAND I SKOVENE

Der spredes næsten ingen gift eller gødning i skovene. Vandværkerne ønsker derfor at hente vand under skov og naturområder, hvor grundvandsmagasinene indeholder rent grundvand. Mange vandværker har også opkøbt jord eller indgået aftaler om at plante skov i indvindingsoplandene for at beskytte drikkevandet mod sprøjtegifte og nitrat.

Skov bruger mere vand til fordampning end heder og landbrugsarealer, hvor markerne kan være delvist eller helt uden vegetationsdække. Derfor dannes der lidt mindre grundvand under både løvskov og granskov end under hede og landbrug, ca. 5-15 procent mindre afhængig af landsdel (13).

SKOV MED OG UDEN STØTTE

Kun 16 procent af den nye skov, som er tilkommet mellem 1990 og 2012 har fået offentlig støtte (12). Resten har jordejeren skabt for egen regning; aktivt eller passivt. Fra år 2016 er tilskudsordningen til skovrejsning blevet mere attraktiv for jordejeren. Der er nu ens vilkår for skovrejsning i en større del af landskabet end tidligere, og økonomien er forbedret med bibeholdt grundbetaling. Det resulterede det første år i dobbelt så mange ansøgninger trods forbud mod gift og dybdepløjning samt påbud om hjemmehørende arter i den højeste tilskudskategori.

Ny skov giver størst effekt for biodiversiteten, hvis den udvider og fungerer som buffer for eksisterende skove med høje naturværdier. Der er mange måder at hjælpe biodiversiteten på vej:

- Grøfter og dræn bør lukkes, så området bliver naturligt vådt.
- Det er godt at udpine landbrugsjord inden skovetablering.
- Det kan overvejes at hjælpe skovbundsfloraen på vej.
- Brug ingen gift eller gødning.
- Sæt eventuelt græssende dyr på efter den første etableringsfase.
- Giv gerne aktivt plads til nogle ønskede træer og buske, så der bliver flere storkronede træer og blomstrende buske.

CERTIFICERET TRÆPRODUKTION

MÅL: 100 procent af træproduktionen er certificeret i 2030

Brug af træ behøver ikke at føre til rydning af regnskov eller anden biologisk og socialt værdifuld skov. Det er bestemt en reel risiko, men bæredygtigt skovbrug kan blive ved med at producere træ på de samme arealer i al fremtid, og derved kan rydning af yderligere oprindelig skov undgås. Desværre ryddes skov globalt ofte af andre grunde, så som landbrugsinteresser og energiproduktion. Til en vis grad kan træproduktion godt kombineres med biodiversitet og sociale interesser, og desuden styrke interessen for at bevare skovene.

Certificering af skove og træ sikrer basale hensyn til biodiversitet, sociale forhold og langsigtet produktion. Certificeringen er samtidig køberens garanti for, at en uafhængig part har kontrolleret, at kravene er overholdt.

FSC-mærket er den bedste sikring af, at træet er produceret bæredygtigt.

CERTIFICERING AF BÆREDYGTIG SKOVDRIFT

De to primære skovcertificeringer er FSC og PEFC. DN har været med til at udvikle begge ordningers danske skovstandarder, altså det regelsæt danske skovejere skal efterleve. DN mener, at begge ordninger har en positiv effekt på naturhensyn og sociale hensyn i danske produktions-skove.

Kravene er dog et udtryk for konsensus i brede arbejdsgrupper bestående af forskellige interessenter. DN anbefaler primært FSC og sekundært PEFC. Det følger resultatet af en grundig sammenligning, som WWF International har lavet (14). PEFC falder ud som næstbedst på grund af mindre indflydelse for ikke-økonomiske interessenter, et mindre robust system samt godkendelse af mere tvivlsomme, nationale ordninger i for eksempel Asien og Nordamerika under PEFC's paraply. DN bakker desuden også op om Sustainable Biomass Partnership (SBP), som er en certificering af træ til energi, og de øvrige krav i den danske brancheaftale om bæredygtig biomasse, men DN anser ikke, at det kan eller skal erstatte en egentlig skovcertificering.

I Danmark er Naturstyrelsens skove og nogle håndfulde andre ejendomme certificeret efter FSC, totalt ca. 125.000 ha svarende til 20 procent af skovarealet (15). PEFC er lidt mere udbredt i Danmark med totalt ca. 29 procent af skovarealet (15, 17). Eftersom Naturstyrelsens ca. 114.000 ha skov er certificeret efter begge systemer er der et meget stort overlap.

Visse områder i certificerede skove afsættes helt til biodiversitetsformål, og i resten af skoven tages der hensyn til blandt andet levesteder for truede arter, drikkevand, kulturarv samt de ansattes og lokales rettigheder. Samtidig produceres der træ, som ved at erstatte beton, stål, kul og olie, kan spare klimaet for CO2 og luften og vandet for anden forurening, se kapitlet om Kulstoflager. Når træer fældes i en bæredygtigt forvaltet skov, gror der nye træer op. Det er alligevel nødvendigt at fritage store dele af skovarealet helt for træproduktion for at give naturen plads nok, se kapitlet om Urørt skov.

- DN er med til at forbedre certificeringsordningerne og øge efterspørgslen på certificeret træ.
- Politikere bør gøre det nemt og billigt at blive certificeret. En afgift på handel med ikke-certificeret træ kan finansiere støtte til certificering. Der kan også oprettes en "omstillingsrådgivning". Offentlige indkøbere er allerede i dag forpligtiget til at vælge certificeret træ i alle produkter. Bortset fra træ til energi, som DN mener også bør være certificeret i den grad træ overhovedet bruges direkte til energi fremover.
- Skovejere bør forhøre sig hos sine skovrådgivere om den bedste vej til certificering. Der er ofte støtte til de første skridt (grøn driftsplan) og mange skovejere oplever at få en øget viden om skoven og en øget struktur i sin skovforvaltning.
- Alle bør købe certificeret træ, både i form af møbler, papir og brænde. Du kan også bede din boligforening eller din arbejdsplads om det samme. Snak også med din lokale skovejere om certificering.

Certificering medfører, at skovene udvikler sig mere naturligt, om end der stadig foregår træproduktion. Mere naturlig skov er varieret med flere hjemmehørende træ- og buskarter i forskellige aldre og elementer af naturlige vandforhold, lysninger samt gamle og døde træer. De danske skove er meget langt fra en naturlig tilstand i skovøkologisk forstand. Kun 50 procent af skovarealet er dækket med hjemmehørende træarter. 37 procent af skovarealet består af blandskov, mens resten stort set kun består af en træart per bevoksning. Kun 15 procent af arealet består af bevoksninger med flere forskellige aldre af træer. 22 procent af skovene ligger på gammel skovjord, dvs. med en lang kontinuitet, som gavner mange arter. (6)

DN bakker i certificeringerne op om naturnær skovdrift som en produktionsform, der er væsentligt mere skånsom end plantagedrift. Metoden bygger på at understøtte nogle naturlige processer som selvforyngelse og naturlig konkurrence mellem træerne. Herved bliver skovene mere naturligt varierede og der spares penge til plantning og udtynding. Fordi der sikres et vedvarende trædække og skovklima, samt flere arter og aldre af træer på samme areal, så stiger skovens værdi som levested og oplevelsesrum. Det kræver dog mere af forvalterne at producere og høste træ i en mere varieret skov.

DN MENER OM FLIS

Flis er et muligt restprodukt fra tømmerproduktion og et afledt produkt af naturpleje og beskæring af diverse beplantninger. Der bør efterlades så meget træ i skoven, at mængden af levende gamle træer, samt stående og liggende døde træer, stiger støt.

Især bør alle biologisk værdifulde træer, herunder dem med hulheder og andre skader bevares. I læhegn og på andre arealer uden for skovene bør biologisk, kulturelt og æstetisk vigtige træer og buske bevares og plejes bedst muligt for et langt liv. For eksempel kan bytræer og vejtræer stynes frem for at skæres helt ned eller fjernes. De kort- og langsigtede konsekvenser for fugle, flagermus, insekter og andre arter i træerne bør altid tages i betragtning, når flisning planlægges. Flis kan bruges til mange ting i den grønne omstilling.

Afbrænding er den absolut ringeste mulighed for at bruge ressourcen godt. Al skovflis bør komme fra certificerede skove. Der bør udarbejdes bæredygtighedskriterier for flis fra det øvrige landskab, så f.eks. gamle levende hegn ikke mister deres natur- og kulturværdier.

BESØG I SKOVENE

MÅL: Dobbelte så mange besøg i skovene i 2030

De danske skove får årligt omkring 70 millioner besøg af voksne skovgæster. En fordobling vil altså sige 140 mio. voksenbesøg årligt. Besøgene i skovene skal gerne være spredt over landet for at fordele presset og inkludere flere overnatninger ude for at maksimere naturoplevelsen.

Skoven er den foretrukne naturtype til friluftsliv, efterfulgt af strand/kyst. 85 procent af de besøgende i naturen oplever absolut ikke naturen som overfyldt. Kun 2-3 procent har følt sig generet af andre gæster i naturen. (16). Naturens Dag, som DN arrangerer sammen med Friluftsrådet, trækker årligt over 100.000 deltagere, heraf mange børn til events i skovene.

OPHOLD I NATUREN GIVER LIVSKVALITET

Folk, der bruger skoven, kommer til at holde af den og vide mere om den. Folk, der holder af skoven og naturen i skoven, vil gerne passe på den. Mere end 80 procent af befolkningen mener, at naturoplevelser er vigtige for livskvaliteten.

Naturoplevelser er også den vigtigste årsag for flest mennesker til at færdes i naturen, dernæst kommer motion, sociale relationer samt fred og ro (16). Jo hyppigere personer færdes i grønne områder, jo lavere er deres stressniveau (18).

Børn, på institutioner der aktivt benytter naturen i dagligdagen, har i casestudier vist sig at have bedre koncentrationsevne og motorisk udvikling samt færre sygedage end andre børn. Ude-undervisning har vist sig at styrke elevernes motivation for læring samt deres evne til at huske det indlærte. Desuden fremmes de sociale relationer mellem børnene i et udemiljø (19).

Skove tæt ved skoler gør det muligt at bruge naturen aktivt i undervisningen.

- DN medvirker til gode relationer mellem brugere og ejere lokalt samt mellem brugergrupper. DN uddanner Naturguider, driver Skoletjenesten og afholder et væld af lokale offentlige ture ud i naturen. DN rejser desuden sager om fredninger, som forbedrer adgangsmulighederne til naturen.
- Politikere bør satse på bedre vilkår for naturvejledning, ude-undervisning, naturcentre, flere adgangsveje til og rundt i skoven samt friluftsfaciliteter som udkigstårne, shelters, bålhytter og handikapvenlige toiletter. Mere bynær skov er også tiltrængt.
- Skovejere bør være åbne for aftaler om øget adgang og markerede ruter samt passe godt på stier og skovveje i forbindelse med maskinkørsel.
- Landmænd bør bevare markveje eller skabe nye veje og stier, så der bliver lettere adgang til skovene.
- Alle kan tage en tur i skoven. Tag gerne et barn, en ny dansker eller en gammel nabo med. Spis for eksempel madpakken siddende på et væltet træ og mærk naturen.

BESKYTTELSE OG BENYTTELSE

I særlige tilfælde forstyrrer friluftslivet følsom natur så meget, at der er behov for en indskrænkning af færdslen. Det kan være i nærheden af følsomme arters yngle- og hvileområder, f.eks. reder af store rovfugle eller vigtige orkidelokaliteter. Der er allerede mulighed for dette i lovgivningen og det gøres på en fornuftig måde mange steder.

God information til områdets brugere er vigtig for den gensidige respekt mellem forskellige interessenter. Det er vigtigt at arbejde med at kanalisere færdslen i skoven, så nedslidning undgås og konflikter mellem forskellige brugergrupper så vidt muligt forebygges. Konflikter forebygges og løses bedst ved lokal dialog. I områder med rigtigt mange besøgende, kan skoven blive temmelig nedslidt. Forvalterne bør arbejde aktivt med at mindske sliddet ved forskellige praktiske løsninger, som flytning af bålhytter og omlægning af stier. Sliddet vil sjældent være et langvarigt problem for de biologiske naturværdier, men kan påvirke oplevelsen negativt. Se også DN's Adgangspolitik.

VIDSTE DU, AT...?

Et stort træ med en krone-diameter på 15 meter

- hvert år renses luften for et ton støvpartikler
- reducerer vindstyrken med op til 50 %
- producerer ca. 1,7 kg ilt i timen
- afgiver 600 liter vand til luften på en solrig dag (21)

- DN mærker Evighedstræer og arbejder lokalt og nationalt med træpolitik og vigtige enkeltstager om bevarelse af træer.
- Politikere bør sørge for, at kommunen og staten arbejder strategisk med at bevare og få flere træer i byerne og i det åbne land. Husk hjemmehørende, blomstrende og frugtbærende træer.
- Skovejere og landmænd bør bevare nogle træer til naturlig ældning og forfald og rydde plads omkring egetræer og andre lyskrævende arter samt omkring de træer, som gerne må få en stor og mægtig krone. I levende hegn kan nogle løvtræer bevares som overstandere, når resten beskæres. Fortsæt også gerne styning af vejtræer, så de kan blive rigtigt gamle uden at blive for store.
- Alle kan passe godt på deres egne træer, plante flere og gøre andre ejere og forvaltere opmærksomme på deres træers mange værdier.

TRÆPOLITIK

MÅL: Alle kommuner har en træpolitik i 2020

Mange organismer er knyttet til træer frem for til skove, og derfor kan gamle solitære træer på kirkegårde, i alléer og herregårdsparkere være uvurderlige for biodiversiteten. For eksempel for den truede og beskyttede store bille, eremitten, som lever i hule løvtræer. Alle træer lagrer naturligvis også kulstof og hjælper dermed klimaet.

I det åbne land er træer og levende hegn vigtige biotoper for småvildt og andre arter. De giver også læ og opdeling af landskabet og ro for øjet. Ofte fortæller de noget om landskabets historie. Langs vejene er træer også en del af landskabsæstetikken og de får desuden bilister til at sænke farten.

BYTRÆER HAR STOR VÆRDI

I byerne er træerne ambassadører for skovens natur. De viser årstidernes vekslende, er levested for fugle, insekter og flagermus samt fungerer som oplagte steder til at slå sig ned i en pause. Især i byerne er træernes lokale miljømæssige funktioner vigtige efter-

som de reducerer vinden, støvet og støjen, modvirker oversvømmelser ved at opsuge regnvand samt virker afkølede på varme sommerdage. Træpolitikken bør være en integreret del af kommuneplanen og indeholde mål om at bevare gamle træer samt forøge antallet og variationen af træerne i byerne og det åbne land.

GAMLE TRÆER OG DØDT VED ER LEVESTEDER

Selvdøde, gamle træer er ekstremt værdifulde for biodiversiteten, fordi de indeholder så mange forskellige levesteder (mikrohabitater). Det gælder også hulheder, døde grene og døde partier på stammen allerede mens det gamle træ stadig lever. Så længe træet lever er livsmiljøet mere stabilt gennem længere tid, end når træet først er dødt.

Der mangler helt generelt gamle træer og dødt ved. Status er 5 m³ dødt ved per ha i gennemsnit i de danske skove (6). Det kan være en god indsats aktivt at skabe dødt ved

af forskellig slags. Helst af hjemmehørende arter og helst hele træer. I et landskabsperspektiv er det vigtigt, at der både findes tilstrækkelige mængder af såvel stående som liggende døde træer, både i varme, tørre miljøer og i kølige, fugtige miljøer. Ifølge forskningen opfyldes de fleste vedboende arters behov af 20-50 m³ dødt ved per hektar i kerneområderne, som skal være tilstrækkelig mange og store (20). Kerneområderne kan være den urørte skov. Nogle svampearter kræver dog over 120 m³ dødt ved per ha.

RISIKOTRÆER

Det er meget sjældent, at træer forårsager alvorlige skader på mennesker. Hvis et træ er blevet ustabil eller angrebet af alvorlige, nedbrydende svampe, men har høje biologiske, kulturelle eller æstetiske værdier, kan en løsning være at beskære træet, eller måske kan risikoen mindskes ved at flytte stien? Det er vigtigt at forebygge skader på træers rødder lige så langt ud fra stammen, som hele kronen er bred.

DN mener, at det skal være attraktivt for skovejeren at finde og bevare en truet art i sin skov. Det kræver udvikling af de rette psykologiske og økonomiske incitamenter samt tilstrækkelig fleksible, men dog målrettede, beskyttelsesmekanismer.. Skovejeren vil nemlig gerne have handlefrihed i sin skov og er mest motiveret for at fremme naturen, hvis der ikke følger alt for store ufrivillige bindinger eller restriktioner med.

DN vurderer, at det er muligt at forbedre biodiversiteten i skovene tilstrækkeligt ad frivillig vej gennem at optimere viden, samarbejde og ikke mindst incitamenter. Der bør dog være klare politiske mål og tidsfrister for, hvornår der ellers skal sættes ind med andre midler.

Langt det meste skov er ejet af private. 19 procent af al skov er ejet af staten og yderligere fire procent er anden offentlig skov. Hertil kommer fem procent ejet af fonde og stiftelser. Kun 11 procent af skovejendommene er større end 20 ha. (6).

- DN medvirker til dialog og øget viden om natur- og kulturperler samt bedre redskaber og muligheder for samarbejde på tværs, både i nationale og lokale fora og projekter; herunder Skovrådet, skovbrugerråd og grønne råd.
- Politikere bør styrke rådgivningen til skovejere. Der er akut behov for, at den aflyste registrering af naturmæssigt særligt værdifulde skove efter skovlovens §25 genoptages. En statslig artsportal vil også kunne samle og formidle vigtig viden til ejerne om skovens biologiske værdier.
- Skovejere bør aktivt søge dialog og samarbejde med brugere af skoven og lokale naturorganisationer.

KENDSKAB TIL SKOVPERLER

MÅL: Alle skovejere kender sin skovs perler i 2020.

Med skovperler menes naturmæssigt særligt værdifulde skovområder, lysåben natur i skoven, levesteder for truede og næsten truede arter, fortidsminder, steder med meget høj rekreativ værdi eller andre vigtige samfundsværdier. Ejerne skal udover kendskab til perlerne gerne have viden, lyst og praktisk kunnen til at bevare og udvikle dem. Herunder skal de økonomiske og lovgivningsmæssige rammer være i orden.

Der er omkring 24.000 skovejere i Danmark. Ejerne er helt afgørende for, om vi lykkes med at bevare og udvikle skovens mangfoldige værdier, fordi det er dem, som træffer de konkrete beslutninger om forvaltningen.

FRIVILLIGE AFTALER ER NØDVENDIGE

Det haster med at give naturen plads, så tabet af biodiversitet kan stoppes og vendes til en fremgang. Derfor er der en utålmodighed blandt miljøorganisationer med at få beskyttet og genoprettet mere natur hurtigere. Der vil aldrig være ressourcer til at kontrollere hvert skridt en skovejere tager, så i praksis er det nødvendigt til at være med på vognen.

Invasive arter i skov

Invasive arter er dyr, planter og svampe, der spredes til områder, som de ikke selv ville kunne sprede sig til, og som har en negativ effekt på den oprindelige biodiversitet. DN mener, at de bør bekæmpes aktivt, allerhelst i et tidligt stadie ved etablering nationalt eller lokalt.

Etablerede, invasive arter i skovene er planterne bjergfyr, contortafyr, glansbladet hæg, kæmpe-bjørneklo, japansk pileurt og kæmpe-pileurt samt dyrene vaskebjørn, mårhund, muntjac og dræbersnegl. Et par arter under etablering er sibirisk jordeger og rundlobet bjørneklo. Svampen asketoptørre er også invasiv, men kan ikke bekæmpes aktivt.

KONKRET INSPIRATION TIL SKOVEJERE

NATURSTYRELSEN

DN anbefaler styrelsen at fortsætte med at forvalte de 5 procent af Danmarks areal til alles fælles bedste og med hovedfokus på biodiversitet og rekreation. Naturstyrelsen (NST) har gode muligheder for at optimere sammenhængen mellem den halvdel, som er skovbevokset og den halvdel, som er heder, moser, enge og overdrev. NST kan hæve niveauet for arternes trivsel markant ved at tænke mere i skovlandskaber uden produktion. NST har allerede udlagt en mindre andel skov som urørt eller anden biodiversitetsskov og mere er på vej i kraft af Naturpakken. NST er også stort set ophørt med at rense grøfter op, men de kan aktivt stoppes til mange steder. NST gennemfører et storstilet 100-årigt demonstrations- og udviklingsprojekt med den naturnære skovdrift, hvorved NST samtidig producerer træ, der kan anvendes fornuftigt. Produktionen fylder dog for meget. NST bør løses fra deres økonomiske bånd forstået på den måde, at NST ikke selv skal tjene til naturpleje, formidling og rekreativ service gennem salg af træ. Der bør være en mere tydelig adskillelse mellem mål og budget for henholdsvis træproduktionen og de aktiviteter, som har til formål at gavne biodiversitet og rekreation. NST kan arbejde mere med jordfordeling, hvor Naturstyrelsen får arealer med større potentiel naturværdi og mindst samme areal, til gengæld for afgivelse af nogle områder med højere produktionspotentiale, med henblik på at skabe større sammenhængende naturområder for biodiversitet og befolkning. Adgangen til især bynær skov skal dog bevares, også efter en jordfordeling.

FORSVARET

Forsvaret gør det godt i både skov og lysåben natur, men DN anbefaler at holde fokus på de truede arter og at omlægge gradvist til hjemmehørende arter og mere varieret skovnatur, herunder urørt skov, der hvor det ikke konflikter med Forsvarets uddannelsesformål. DN anbefaler at give befolkningen den bedst mulige adgang til de skønne områder under hensyn til kulturspor, fortidsminder og diger.

KOMMUNER

DN anbefaler kommunerne at huske på, at borgere elsker skovenes "bløde" goder, nemlig mulighed for afslapning og motion, kontakt med naturen, fred og ro samt ikke mindst rent drikkevand. Mange kommunale skove er ikke ret store. Dermed er tømmerproduktionen som regel ikke et bærende element. Det bør være muligt i de fleste kommuner at udlægge skovene som urørte, dog med ekstra fokus på gode muligheder for rekreation, hvilket nogle steder kan kræve lidt andre afvejninger end de rent biologiske. Lad et bredt udsnit af borgerne være aktive i både beslutninger og den praktiske forvaltning. Det giver ejerskab og så mindsker mængden affald og andre problemer. Fokuser på god kontakt og forståelse mellem brugergrupperne. Pas også godt på træerne i byerne og i det åbne landskab og lad dem blive gamle, smukke levesteder. Der er investeret mange penge i hvert enkelt træ gennem årene.

MENIGHEDSRÅD

Hvis den enkelte kirke ejer skov, så har menighedsrådet muligheden for aktivt at "forvalte Guds skaberværk med taknemlighed, respekt og omsorg", som det står i materialet om Grøn Kirke. 185 kirker har pt. forpligtet sig til at arbejde aktivt for natur, miljø og klima gennem konceptet Grøn Kirke, som er meget imponerende. Skov er også med, men her mangler der dog konkret vejledning og inspiration – DN hjælper gerne. Mange steder må det være muligt – og måske oven i købet nemmere end den nuværende forvaltning – at udlægge urørt skov og fokusere helt på at optimere forholdene for biodiversiteten med respekt for kulturhistorie og rekreation. Grønne Kirker planter også træer ("Plant håb"), men husk samtidig at bevare det, der allerede gror, herunder store gamle træer ved kirkedigerne.

FONDE OG STIFTELSE

Hvis fonden er almennyttig, så kan den udarbejde en konkret strategi for at gavne biodiversitet, klima, rekreation og sociale relationer mest muligt ud fra fondens specifikke formål og forudsætninger. Hvis fonden er erhvervsdrivende gælder det om at finde synergier mellem høje naturværdier og økonomiske muligheder.

GODSER

Hvis godsets forfædre aktivt har skabt og bevarer områder med særlige natur- og landskabsværdier, f.eks. gamle ege- eller lindetræer, anbefaler DN at passe rigtig godt på dem og nyde dem i flere generationer, også når de bliver lige så hule og smukke, som træet i Fyrtøjet. Egetræer skal have lys for at trives. Husk også at sikre nogle lige så smukke arvtagere til de gamle trækæmper. Måske har forfædre slidt hårdt med at dræne moser og sumpe i skoven. Godset kan i dag vælge at stoppe oprensningen af grøfterne og i stedet slappe af og nyde et rigere fugleliv samt frøer og salamandre.

LANDMÆND MED SKOV

Hvis skoven mest er til løbende forsyning med brænde (og jagt), så anbefaler DN at nøjes med at plukke enkelte gode brændetræer ud. Giv dem plads i god tid, f.eks. er birkebrænde godt og smukt, og birketræer gavner og pynter også i skoven, men behøver lys. Rigtig mange arter vil trives i skoven, fordi skovbunden får lov at være i fred, og der hele tiden er træer på arealet, som giver et stabilt lokalt klima og løbende danner nye levesteder.

LANDMÆND UDEN SKOV

Måske er drømmen om at eje noget skov vokset med årene? DN anbefaler at benytte tilskuddene til at plante noget marginaljord til eller lade en mark gro til af sig selv og nyde at opleve, hvad der kommer op. Hvis skov ikke lige er sagen, kan man lade nogle træer i det levende hegn få plads og blive til gamle, smukke levesteder samt plante nye varierede hegn med masser af blomstrende, hjemmehørende træer og buske.

HAVEJERE

Gør din have til en oase for fugle, sommerfugle og andre spændende dyr ved at lade den blive "vild med vilje". Nogle gamle træer, blomstrende buske, en grenbunke, lidt vand, et hjørne med brændenælder og en bunke grus eller sten, der får lov at ligge i fred i solen, gør underværker som levesteder. DN anbefaler at du til enhver tid undgår gift. Græsslåmaskinen kan også hvile sig lidt til fordel for at lade en del af græsplænen blive til blomstereng, der bare slås en til to gange om året, hvorefter græsset fjernes.

KILDER

1. <http://www.harmonywithnatureun.org/rightsofnature.html> 2017-02-21
2. Dirzo et al (2014): Defaunation in the Anthropocene. I: Science, VOL 345 ISSUE 6195. https://labs.eemb.ucsb.edu/young/hillary/PDF/Dirzo_et_al_2014_Sci_Review.pdf
3. Petersen, A.H., T.H. Lundhede, H.H. Bruun, J. Heilmann-Clausen, B.J. Thorsen, N. Strange og C. Rahbek (2016): Bevarelse af biodiversiteten i de danske skove. En analyse af den nødvendige indsats, og hvad den betyder for skovens andre samfundsgoder. Center for Makroøkologi, Københavns Universitet. 110 sider. http://macroecology.ku.dk/pdf-files/Villum_Skovrapport_2016.pdf
4. Thomas Nord-Larsen, Annemarie Bastrup-Birk, Iben M. Thomsen, Bruno Bilde Jørgensen og Vivian Kvist Johannsen (2010): Skove og plantager 2009, Skov & Landskab, Hørsholm, 2010. 35 s. ill.
5. Johannsen, V. K., Dippel, T. M., Møller, P. F., Heilmann-Clausen, J., Ejrnæs, R., Larsen, J. B., Raulund-Rasmussen, K., Rojas, S. K., Jørgensen, B. B., RiisNielsen, T., Bruun, H. H. K., Thomsen, P. F., Eskildsen, A., Freds-havn, J., Kjær, E. D., Nord-Larsen, T., Caspersen, O. H., Hansen, G. K. (2013): Evaluering af indsatsen for biodiversiteten i de danske skove 1992 - 2012. 90 s. ill. <http://ign.ku.dk/formidling/publikationer/rapporter/filer-2013/evaluering-biodiversitet-1992-2012.pdf>
6. Thomas Nord-Larsen, Vivian Kvist Johannsen, Torben Riis-Nielsen, Iben Margrete Thomsen, Kjell Suadicani, Lars Vesterdal, Per Gundersen og Bruno Bilde Jørgensen (2016): Skove og plantager 2015, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, Frederiksberg, 128 s. ill.
7. Miljø- og Fødevarerministeriet (2016): Aftale om Naturpakke.
8. Asferg, T., Clausen, P., Christensen, T.K., Bregnballe, T., Clausen, K.K., Elmeros, M., Fox, A.D., Haugaard, L., Holm, T.E., Laurson, K., Madsen, A.B., Madsen, J., Nielsen, R.D., Sunde, P. & Therkildsen, O.R. 2016. Vildtbestande og jagttider I Danmark: Det biologiske grundlag for jagttidsrevisionen 2018. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 140 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 195 <http://dce2.au.dk/pub/SR195.pdf>
9. NIRAS (2016): Eksempelprojekt om naturnationalparker. Silkeborgskovene, Gribskov og Almindingen. På opdrag af Danmarks Naturfredningsforening.
10. Energi-, forsynings- og klimaministeriet (2016): Klimapolitisk redegørelse 2016.
11. Graudal, L., Nielsen, U.B., Schou, E., Thorsen, B.J., Hansen, J.K., Bentsen, N.S., og Johannsen, V.K. (2013): Muligheder for bæredygtig udvidelse af dansk produceret vedmasse 2010-2100. Perspektiver for skovens bidrag til grøn omstilling mod en bio-baseret økonomi, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, 86 s. ill <http://ign.ku.dk/formidling/publikationer/rapporter/filer-2013/Final-Skovenes-bidrag-biobaseret-oekonomi-17jan.pdf>
12. Schou, E., Johannsen, V. K., Nord-Larsen, T., & Jørgensen, B. B. (2014). Konkrete opgørelser og erfaringer fra 20 års skovrejsning - med fokus på lokalitet, træart og vækst. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. (IGN Rapport) <http://forskning.ku.dk/find-en-forsker/?pure=files%2F131692423%2FSkovrejsning.pdf>
13. Brüsck, W., 1987: Grundvandskemi og arealanvendelse. Grundvandskemi under hede, granplantage, løvskov og landbrug på tørre, sandede jorder. Marginaljorder og miljøinteresser. Teknikerrapport nr. 12. Skov- og Naturstyrelsen. 144 p.
14. http://wwf.panda.org/wwf_news/?246871/WWF-Forest-Certification-Assessment-Tool-CAT
15. Svar fra miljøministeren <http://www.ft.dk/samling/20151/alm-del/mof/spm/774/svar/1324636/1633209.pdf>
16. Jensen, F.S. (2013): Upublicerede data fra Projekt Friluftsliv 2009. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, København.
17. PEFC-certificerede skove i Danmark. <https://www.pefc.dk/statistik/skove>. Set 2017-05-29
18. Stigsdotter, U.K., O. Ekholm, J. Schipperijn, M. Toftager, F. Kamper-Jørgensen & T.B. Randrup (2010): Health promoting outdoor environments-associations between green space, and health, health-related quality of life and stress based on a Danish national representative survey. I: Scandinavian Journal of Public Health 38(4):411-417.
19. Friluftsrådet (2013): FAKTA om friluftslivet i Danmark.
20. Müller J, Büttler R (2010): A review of habitat thresholds for dead wood: a baseline for management recommendations in European forests. European Journal of Forest Research 129: 981-992.
21. Trädlev i Malmö. Malmö stad. Gatukontoret 2009
22. Mail fra Kjell Suadicani, 22. marts 2017, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. Fejlrettelse af tal i Skove og Plantager 2015: Forbrug af træ i Danmark: 19,137 mio. m3, Importandel: 72 procent
23. FAO (2015): "Global Forest Resources Assessment 2015 How are the world's forests changing?" <http://www.uncclern.org/sites/default/files/inventory/a-i4793e.pdf>

ORDFORKLARINGER

ANDEN BIODIVERSITETSSKOV

Her "Stævningsskov" og "Skov med mange gamle træer" og "Skov med anden særlig naturpleje", som defineret i Naturstyrelsens notat 'Virkemidler til fremme af biodiversitet i skov', se fodnoten.

BIODIVERSITET

Artsrigdom er et enkelt udtryk for biodiversitet. Det er dog ikke en konkurrence om flest mulige arter, men om at få de arter, som naturligt hører til i et område til at trives. Brede udtrykt betyder biodiversitet variation i den levende natur, herunder gener, arter og økosystemer.

BIODIVERSITETSSKOV – se Anden biodiversitetsskov

GRÆSNINGSSKOV

Her en del af den urørte skov med græssende dyr

NATURNÆR SKOVDRIFT

Her en måde at producere træ på, der sikrer en relativt varieret og stabil skov. Metoden bygger på at understøtte nogle naturlige processer som selvforyngelse og naturlig konkurrence mellem træerne. Der sikres et vedvarende trædække og skovklima, samt flere arter og aldre af træer på samme areal. Definitionen stemmer overens med den i Skovprogrammet fra 2002.

SKOV

Areal større end 0,5 hektar med en minimumsbredde på 20 m bevokset med træer højere end 5 meter med et kronedække på mere end 10 pct. eller med træer, der potentielt er i stand til at nå disse værdier på voksestedet. Definitionen inkluderer ikke arealer domineret af landbrug eller bymæssig anvendelse, herunder sommerhusområder.

SKOVLANDSKAB

Et stort og varieret naturområde, hvor skovbevoksede områder veksler med enge, åbne og træbevoksede moser, søer, krat, overdrev, heder, åer, klitter osv. Skoven i et skovlandskab forvaltes som urørt skov, gerne med græssende dyr.

SKOVERPERLE

Naturmæssigt særligt værdifulde skovområder, levesteder for truede og næsten truede arter, fortidsminder eller steder med meget høj rekreativ værdi eller andre vigtige samfundsværdier.

SKOVREJSNING

Her etablering af ny skov både ved aktiv tilplantning eller tilsåning og ved passiv tilgroning.

URØRT SKOV

Urørt skov er et skovområde, hvor biodiversiteten - forstået som gode levesteder for truede arter - bevares og fremmes. Der foretages ingen indgreb med salg af træprodukter for øje. Mennesker er som udgangspunkt velkomne. Urørt skov kan græsses af tamme eller vilde dyr. En indledende naturgenopretning af hydrologi og bevokningsstruktur vil ofte gavne biodiversiteten. Optimalt set kan skoven hvile i sig selv på sigt. Naturpleje bør dog om nødvendigt udføres for at sikre udvalgte, truede arters trivsel eller bekæmpe invasive arter².

Hjælp skovene i resten af verden

Fra 1990 til 2015 er verdens skovareal blevet 129 millioner ha mindre (23), hvilket er en meget væsentlig kilde til øget indhold af CO₂ i atmosfæren og desuden et kæmpe problem for biodiversiteten og lokale befolkningsgrupper, som er afhængige af skovene. Vi kan bremse skovrydningen i verden og fremme bæredygtig skovforvaltning globalt ved at spise mindre kød (især konventionelt, europæisk svinekød som er produceret med soja fra tropene samt oksekød fra tropiske lande), forbruge mindre læder og palmeolie, købe certificeret træ og træprodukter, begrænse efterspørgslen på træ til energi og papir, og selv producere en større andel af det træ, vi behøver.

² Urørt skov er her en samlet betegnelse for "Urørt skov" og "Græsningsskov", som beskrevet i Naturstyrelsens notat fra 2016 'Virkemidler til fremme af biodiversitet i skov' (<http://svana.dk/media/205250/virkemidler-til-fremme-af-biodiversitet-i-skov-den-13-april-2016.pdf>). Definitionen er i tråd med definitionerne i Naturskogsstrategien fra 1992 - dog var naturpleje lidt mere restriktivt formuleret der (<http://naturstyrelsen.dk/publikationer/2012/okt/naturskogsstrategien/>) - og med en række biologiske forskeres debatindlæg i Altinget 2015, som lød: "Urørt skov er skovområder udpeget til biodiversitetsformål uden omkostningstung naturpleje. Urørt skov betyder, at der ikke drives skovdrift. Urørt skov udelukker hverken mennesker, græssende dyr eller naturgenopretning." (<http://www.altinget.dk/miljoe/artikel/forskere-her-er-fakta-om-biodiversitet-i-skovene>).

VILDERE SKOVE

DN POLITIK

VILDERE SKOVE

PRODUCERET AF

Danmarks Naturfredningsforening,
Layout: Jakob Andresen, DN 2017

KONTAKT

Nora Skjernaa Hansen
nsh@dn.dk

STØT: STOET.DN.DK

© Danmarks Naturfredningsforening 2017.

Redaktør: Nora Skjernaa Hansen. Illu./fotos: Ditte Valente, Erik Høy, Colourbox, Adobe Stock, DN's fotoarkiv. Layout: Jakob Andresen.

Danmarks
Naturfredningsforening

